SERAMİK SANATINDA PALİMSEST ANLATI

Nagihan Gümüş Akman
Araştırma Görevlisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü. nagihan.gumusakman@omu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-0568-9698

Gümüş Akman, Nagihan. "Seramik Sanatında Palimpsest Anlatı". idil, 120 (2025/5): s. 864–879. doi: 10.7816/idil-14-120-09

ÖZ

Tarihsel olarak palimpsest, silinerek yeniden yazılan parşömenleri ifade ederken, günümüzde sanat, mimarlık, edebiyat ve diğer disiplinlerde bellek, zamansallık ve katmanlı anlatı kavramlarıyla ilişkilendirilen bir metafor olarak ele alınmaktadır. Seramik sanatında palimpsest kavramı, yeniden yapma, kazıma, katmanlı sırlama, transfer gibi tekniklerle uygulanmakta olup, sanatçılar bu yöntemleri kullanarak geçmişle bugün arasında ve diğer sanat yapıtlarıyla iletişim kurmaktadır. Bu çalışmada, palimpsest kavramının seramik sanatındaki kavramsal ve teknik boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Seramik sanatı, tarih boyunca farklı tekniklerle katmanlı anlatılar oluşturmaya imkân tanımış, sanatçılar da bu yöntemleri kullanarak bellek ve zamansallık gibi kavramlara vurgu yapmıştır. Bu araştırma, palimpsest kavramının seramik sanatındaki uygulamalarını ortaya koymak için nitel yöntemler kullanarak literatür taraması, sanat eserleri üzerine görsel analizler ve sergi bültenlerinden elde edilen verileri bir araya getirilmiştir. Palimpsest kavramının seramikte uygulanma biçimleri, ulusal ve uluslararası sanatçıların eserleri üzerinden incelenerek bu kavramın seramik sanatında nasıl çok katmanlı anlamlar sunduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, seramik sanatındaki palimpsest yöntemlerinin hem kavramsal hem de teknik boyutlarıyla günümüz seramik sanatındaki etkisi değerlendirilmiştir. Kazıma, üst üste gelen sırlamalar, doku üzerine anlatılar ve baskı teknikleri gibi çok katmanlı yaklaşımlar, yüzeylerde bellek aktarımını ve zamansal izleri görünür kılmayı sağlamaktadır. Seramik sanatının disiplin olarak üst üste gelen katmanlı çalışma prensibi, yapıtları başlı başına palimpsest kılmaktadır. Seramik sanatında palimpsest, sürekli olarak yeniden yazılan ve dönüşüm geçiren bir sanat dili oluşturarak geçmişle bugün arasında bağ kurmaktadır. Palimpsest kavramı seramik sanatında hem kavramsal hem de teknik boyutlarıyla sürekliliğini korumakta ve sanatçılara yaratıcı bir ifade alanı sunmaktadır. Palimpsest, seramik sanatında art zamanlı ve eş zamanlı izleri taşıyan ve yeni anlatılarla zenginleşen bir sanat pratiği olarak varlığını sürdürmektedir. Ayrıca, seramik sanatındaki palimpsest uygulamalarının ve okumalarının sanat pratiklerine yön verebileceği ve seramik sanatının kavramsal çerçevesini genişletebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Palimpsest, seramik sanatı, katmanlı anlatı, bellek, zamansallık

Makale Bilgisi:
Geliş: 20 Haziran 2025 *Düzeltme:26 Eylül 2025* *Kabul: 10 Eylül 2025*

© 2025 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Palimpsest, antik dönemlerde üzerine yazı yazılmış parşömenlerin silinerek yeniden yazılmasıyla oluşan katmanlı metinleri ifade etmektedir. Literatürde 'palimpsest' veya 'palempsest' şeklinde ifade edilmektedir. İki kelimenin farklılığı sadece yazınsaldır ve anlam farklılığı içermez. Bu kavram, zamanla felsefe, edebiyat ve sanatta katmanlı anlamlar, geçmişin izleri ve belleğin yeniden yorumlanması gibi temaları içerecek şekilde genişlemiştir. Bu çalışma, "palimpsest" kavramının seramik sanatındaki kullanımını incelemeyi amaçlamaktadır. Palimpsest, tarihsel olarak silinerek yeniden yazılan parşömenleri ifade ederken, günümüzde sanat, edebiyat, mimarlık ve diğer disiplinlerde bellek, zamansallık ve katmanlılık gibi kavramlarla ilişkili çok boyutlu bir metafor olarak ele alınmaktadır. Seramik sanatında, bu kavram gerek teknik gerekse kavramsal olarak farklı yöntemlerle uygulanabilmektedir. Çalışmanın temel amacı, palimpsest kavramının seramik sanatındaki teorik ve pratik boyutlarını irdelemek, bu yöntemin sanatçılar tarafından nasıl yorumlandığını ve uygulandığını ortaya koymaktır.

Bu çalışma, palimpsest kavramının tarihsel kökenlerinden hareketle, günümüzde sanat ve seramik alanlarında nasıl kullanıldığına odaklanmaktadır. Palimpsest tekniklerinin seramik sanatındaki uygulamalarını ele alarak, seramik sanatçıların bu kavramla ilişkili çalışmaları üzerinde durulmaktadır. Literatür taramasında palimpsestin mimarlık, edebiyat, müzik ve resim gibi farklı disiplinlerdeki kullanımları incelenmiş, ancak seramik sanatına odaklanarak bu alandaki uygulamaların teorik ve pratik boyutları açıklanmıştır. Çalışma kapsamında, ulusal ve uluslararası seramik sanatçılarının eserleri, seramikte katmanlılık ve bellek aktarımı açısından ele alınmış, ayrıca seramik teknikleri ile palimpsest kavramının birleştirildiği çağdaş sanat uygulamaları değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması, sanat eserleri üzerine görsel analize dayalı çalışmalarla desteklenmiştir.

Palimpsest Kavramı

Türk dil Kurumu'na göre bilinç: Yaşanılan, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü; an, dağar, dağarcık, akıl, hafıza, yâd, zihin (TDK) şeklinde ifade edilmiştir. "İnsan beyni doğal ve kudretli bir palimpsestten başka nedir ki?" (De Quincey,1845 akt. Dillon, 2017, s. 45). Saklanan her bilgi yeni yorumlamalarla ortaya çıkabilmektedir. Birbiri üzerine saklanan bilgiler katmanlı anlamların oluşmasına sebep olmaktadır. Palimpsest işte bu türden katmanlı bilinç yapısını teknik anlamda izah edilebilecek bir yöntemdir. Zihin ve parşömen arasında bir analoji kurulmasını sağlayan bu yöntem, kavramlaşan bir metafor haline gelmiştir.

> Parşömen, üzerine yazı yazmak veya resim yapmak için özel hazırlanmış hayvan derisine verilen addır. 4. yüzyıla kadar papirüs ve parşömen birlikte kullanılmış, daha sonra parşömen 12. yüzyıla kadar tek yazı aracı olarak kültürü sonraki yüzyıllara taşımıştır. 12. yüzyıldan sonra kâğıt üretimi ve kullanımı kolaylaşınca deri parşömenlere yazı yazma azalmış. Parşömen ismi Bergama'dan gelmektedir ve Bergama Kâğıdı anlamında Latince Charta Pergamena'dan türemiş ve bütün dillere de buradan geçmiştir. Ekonomik kullanımdan olsa gerek bu parşömenlerin tekrar kullanımı yaygın bir gelenekti. Bir parşömenin üzerine yazılmış yazının tekrar silinerek, kazınarak veya yıkanarak yeniden kullanımına Palimsest adı verilmiştir (Ötgün,2022).

"Palimpsest Yunancadan türetilen 'yeniden', 'palin' ve 'kazınmış' anlamına gelen 'psestos'dan gelir". (Apaydın,2019,s.91).

"Palimpsest sözcüğü en genel anlamıyla yeniden yazılmış parşömen anlamına gelmektedir. Eskiden kâğıt kıtlığı sebebiyle bazı yazma kitapların mürekkeplerinin bir bıçağın ucuyla kazınması ve boşalan yere yeni bir metnin yazılmasıyla meydana gelmiş el yazması kitaplara palimpsest denilmektedir" (Yıldırım,2009,s.45). Parşömen tedarikinde yaşanan sıkıntıların bu tür bir yöntemin icadına yön çizdiği düşünülmektedir. "Palempsest, üzerindeki ilk metnin (ya da yazının) kazınarak, yerine yeni bir metin (yazı) yazılmış bir yaprak ya da *"aynı yaprak üzerinde, bir metnin başka bir metne eklendiği, üst üste geldiği, ancak eski metni tümüyle gizlemeyen, eski metnin görülebildiği*" bir imge metinlerarası bir beti olarak tanımlanır (Aktulum,2014,s.172). Yazılar hem kazıma hem de kimyasal çözünmelerle silinmeye çalışılsa da bazı yazılar tam olarak parşömenden çıkmamaktadır. Böylelikle birkaç yazı birden üst üste gelerek katmanlar ve anlamlar oluşturmaktadır. Bazen

yazarlar eski kelimeleri hiç silmeden de kullanarak yeni yazılarını yazmışlardır. "Palempsest, rastlantı sonucu art arda gelen, aralarında doğal bağlar kurulamayan izlekleri, konuları, yazıları, bir araya getirir, tıpkı beyin ve belleğin, ayrışık unsurları bir araya getirerek bir birlik yaratması gibi"(Aktulum, 2014,s.174).

Palimpsest, en temel tanımıyla, belirli bir yüzeyde farklı katmanların eşzamanlı ve ardışık olarak bir arada bulunmasını ifade eder. Geleneksel anlamda palimpsest tekniği, zaman içinde silinmiş veya kaybolmuş olan bilgilerin yeniden görünür hale getirilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, palimpsest kavramı yalnızca fiziksel bir yüzeyde katmanlaşmayı değil, aynı zamanda geçmişin izlerinin günümüz bağlamında yeniden okunabilir olmasını da içermektedir. Kavramın doğası çift yönlüdür; hem tarihsel süreç içerisinde artzamanlı bir süreklilik sergiler hem de birbiriyle örtüşen farklı dönemleri eşzamanlı olarak sunmaktadır. Böylece, silinmiş veya üstü örtülmüş olan geçmiş, bugünün bağlamında yeniden inşa edilerek yeni anlam katmanları oluşturur. Ötgün'e (2022) göre, çok katmanlı imgelerden oluşan çalışmalar palimpsest kavramı bağlamında değerlendirilebilir, gerek yazılı metinlerde gerekse görsel sanatlarda, çok katmanlı imgeler yaratma eğilimi palimpsest metaforunun bir yansımasıdır ve bu metafor, farklı disiplinlerde kendini gösterir, çünkü çok katmanlı yapı içerisinde katmanlar arasındaki ilişkilere dayanır, ancak, çok katmanlı çalışmalar ile palimpsest arasında temel bir fark bulunmaktadır; palimpsest, geçmişin silinip yerine yeninin yazılmasını içerirken, bu katmanlar arasında doğrudan bir bağlantı olma zorunluluğu yoktur.

Sarah Dillon *Palimpsest: Edebiyat, Eleştiri, Kuram* (2017), Gerard Genette *Palimpsests: Literature in the Second Degree.* (1997) ve adlı eserleriyle bu kavram üzerine teorik çerçeve oluşturmuş ve kapsamlı akademik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir." 'Genette'in Palimpsesti' alt başlığını taşıyan bölümde Palimpsestes adlı kitabın öneminden bahsedilir. Bu kitap, palimpsest kavramını alana taşıması bakımından temel bir metin görülmekle beraber, metinlerarasılık çalışmaları alanında da kilit bir metin olarak kabul edilir"(Kuraklı,2017s.527). "Palimpsestik', bir palimpsesti üreten katmanlaşma sürecini anlatırken, palimpsestvari bu sürecin bir sonucu olarak karşımıza çıkan yapıyı ve altta yatan yazının bilahare yeniden zuhur edişini tarif eder" (Dillon, 2017, s. 17). Palimpsestin yazınsal bir işlem için ifade edilmesi, tekniğin ve teorinin yazınsal alanda gelişmesi kuramın edebiyat disiplini ile yakın ilişkiler kurmasını sağlamıştır. ""Metinlerarasılığı Yeniden Düşünmek"te Julia Kristeva'nın yaklaşımı çıkış noktasıdır. Her metni öncüllerinin üstüne inşa edilen etkileşimli bir yapı ve öncülleriyle alış-veriş içinde bir söylem mozaiği olarak gören Kristeva, metinlerarasılık kavramını gündeme getirir" (Sayak, 2018s.223). Metinlerarasılık kuramının bir yöntemi olan Palimpsest, metinlerarasılık kavramındaki "yeniden yazma" konusunu ifade edebilecek yöntemlerden biridir aynı zamanda. Teknik olarak da yeniden yazmayı olanaklı kılan üst üste yazma faaliyeti, 1845 yılında "Thomas De Quincey, "The Palimpsest" başlıklı makalesi ile palimpsesti sadece bir teknik olmanın dışına çıkarıp kavrama dönüşmesine sebep olmuştur.

> Kavramın önüne konulan "the" ilgecinin eklenmesiyle palimpsest mecazi bir varlığa dönüşmüş ve metafor olarak sonraki anlamlandırmaların yolunu açmıştır. De Quincey palimpsesti paleografik (eski yazı), insan beyni ve yeniden dirilişle ilişkilendirir ve bir palimpsestten türeyen "imge, anı, kayıt" ile ilerler. De Quincey kaybettiği kız kardeşini unutamama hikâyesini "beynin derin anısal palimpsesti"nin kanıtı olarak aktarır. Ona göre, "insan beyni [hafızası] doğal ve güçlü bir palimpsestten başka nedir ki? (Ötgün, 2022)

Palimpsest, Jacques Derrida'nın "yapıbozum" kavramıyla ilişkilendirilebilir. Derrida, metinlerin sabit anlamlar taşımadığını, her okumada yeni anlamlar kazandığını savunmuştur. "Orijinal anlam bu yinelenebilirlik devinimi içinde yitip gitmiştir ve kendi izini silen bir iz olmuştur. Derrida'nın felsefesinde bu kendi izini silen iz durumu da différance söylemi içinde kendine yer bulur" (Can, 2016:26). Palimpsest de benzer şekilde, katmanlar arasında bir başka yazının izlerini ve anlamını taşıyan ve sürekli yeniden yorumlanabilen bir yapı sunmaktadır.

İşlevinde dönüşüm yaşayan nesneler sanat düzlemine çekilerek yeni yorumlarla sanat yapıtlarına dönüştürülebilmektedir. Bu dönüşümde hazır nesneler, sanatçısı açısından işlevini tamamlamış sanat nesnelerinin parçaları, tanımsız veya tanımlı buluntular ve sahip olunan bellek ile katmanlı yapının bütünü ortaya konulmaktadır. İzleyicinin belleğindeki izleklerden edindiği bilgiler doğrultusunda sanatsal okumaları yapabileceği bu katmanlı yapıyla zihninde başka bir katmanlı yapıyı birleştiği bir palimpsest an oluşmaktadır. Yıldırım'a (2009, s.46) göre, palimpsest kavramı eski ve yeninin birlikteliğini, yeninin eskiden kalanları bünyesinde barındırmasını ifade ederken, taşıdığı nitelikler ne kadar farklı olsa da, bir anlamda iki ruhun tek bedende taşınmasını simgeleyen sembolik anlamlar içerdiği için sanatın birçok alanında olduğu gibi, tarih ve şehirleri tanımlamakta da kullanılabilir. Postmodernitenin sahip olduğu geçişlilik ve bir biri üzerine inşa edilen

anlam katmanları sanatsal açıdan çoklu anlam okumalarında ve palimpsest yönteminin postmodern bir sanatsal ifade yöntemi olabileceğini işaret etmektedir. Aynı zamanda bir yöntem olmanın da ötesinde günümüzde tüm sanat disiplinlerinde katmanlılığın ifadesinde kullanılan bir kavramdır. "Cemal Süreya'nın Güzelleme Şiirinde Palimpsestik Ekfrasis Olarak Lev Kuleshov'un "Yaratıcı Anatomi"si" başlıklı makalede, Cemal Süreya'nın "Güzelleme" şiirini ve Lev Kuleshov'un yaratıcı anatomi kuramını metinlerarası bir okumayla ilişkilendirerek palimpsestik ekfrasis kavramına odaklanmaktadır. Palimpsest ve ekfrasisin metinlerarasılıkla ilişkisi ele alınarak, sanat dalları arasındaki benzer bağlar incelenmektedir (Erkanı, 2022). Türkçe kaynak olarak literatürde geniş bir araştırma yapıldığında palimpsest çalışmalarının daha çok mimarlık alanında yapıldığı görülmektedir.

Mimarlıkta palimpsest, mimari yapıların, şehirlerin hatta toprağın dahi katmanlı yapısını ifade ederken kullanılmaktadır. "Mimaride katmanlaşmanın okunabileceği bir sahne seçildiği takdirde tıpkı palimpseste olduğu gibi bir katman katman okunma gerçekliğiyle karşı karşıya kalınmaktadır"(Gezen, Öymen Gür, 2022,s.213). Palimpsest ve mimarlık konusunda yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır.

Cordan'ın (2019) "Bir "Palimpsest" Olarak İç Mekân" isimli makalede, palimpsestin iç mekanların geçmiş ve yeniyi birleştiren, tarihi ve kültürel katmanları keşfetmeye olanak tanıyan bir yöntem ve tasarım aracı olduğu, eski ile yeni arasında diyalog kurarak, mekânları yeniden tasarlamak ve mevcut yapıları yeniden kullanmak için bir metafor sunduğu ifade edilmiştir.

Aydın ve Yaldız (2022), "Palimpsest Yer Olarak Konya Alâeddin Tepesi; Kentsel Ve Mimari Bellek" başlıklı çalışmalarında, Konya'daki Alâeddin Tepesi'nin tarihsel, kültürel ve mimari katmanlarını inceleyerek, kentsel belleğin ve palimpsest kavramının nasıl şekillendiğini araştırmışlardır. Tepede yer alan farklı dönemlerin kalıntıları ve anıları, kent kimliği ve toplumsal bellekle ilişkilendirilerek, mekânın sürekli dönüştüğünü ve değer kazandığını vurgulamışlardır. Alâeddin Tepesi, palimpsest olarak, geçmişin izlerini taşıyan ve geleceğe aktaran bir mekân olarak ele alınmıştır.

Apaydın (2019) "Palimpsest Kavramı ve Mekânsal Dönüşüm" konulu makalesinde, mekânsal dönüşümlerde palimpsest kavramının önemini ele alarak, tarihi yapıların yeniden kullanımıyla geçmişin izlerini korumanın ve yeni tasarım unsurlarıyla bütünleştirmenin mekâna değer kattığını Türkiye'den mekân örnekleri vererek ifade etmiştir.

"Palimpsest Mekân Olarak Makedonya Yerleşkesi" başlıklı makalede Makedonya Yerleşkesi'ni palimpsest mekân olarak değerlendirerek fiziksel, işlevsel ve toplumsal yönleriyle ele alınmıştır. Yerleşke, kolektif hafıza ve bireysel bellek aktarımıyla palimpsest sürecinin devamlılığı yeni mekânsal katkılarla zenginleşebileceği bu bağlamda, zihinsel ve varsayımsal palimpsest yaklaşımlarının yeni bellek birikimleri ve farklı bakış açıları kazandıracağı öne sürülmüştür (Dalgıç, Zülfikar, & Kıran Çakır, 2022).

"Palimpsest Mekânlar İçin Analitik Bir İnceleme Aracı Önerisi: St Pierre Han Örneği" başlıklı makalede, palimpsest mekân kavramına analitik bir inceleme aracı sunarak, eski ve yeninin birlikteliğini değerlendirilmiştir. Dört aşamalı bir değerlendirme süreci önerilerek, palimpsestvari görünümün nasıl güçlendirildiği ele alınmıştır. St Pierre Han örneği üzerinden yapılan analizle, mekânsal katmanlaşmanın incelenmesi amaçlanmıştır (Niğdeli, & Sayıl Onaran, 2024).

"Palimpsest Bağlamında Binalardaki Yapısal Müdahalelerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, mevcut binalardaki yapısal müdahalelerin palimpsest bağlamında değerlendirilmesi, müdahalelerin ayırt edilebilirliği, geri döndürülebilirliği ve eski-yeni birleşim kriterlerine göre analizleri içermektedir. İncelenen yapısal müdahaleler, palimpsest katmanlaşması oluşturan müdahalelerle, eski ve yeni arasındaki ilişkileri gözler önüne sermektedir (Aluçlu, 2023).

Yavuz ve Aksu (2019) "Tarihi Yapılara Yapılan Çağdaş Ek/Yapının Palimpsest Kavramı Özelinde Değerlendirilmesi: Berlin Yahudi Müzesi" başlıklı makalelerinde, palimpsest kavramını tarihi yapılara eklenen çağdaş yapılar bağlamında ele alarak, bu birlikteliğin mimarlıkta nasıl anlam kazandığı tartışılmıştır. Berlin Yahudi Müzesi örneği üzerinden, kolektif bellek, mekânsal izler ve mimari kimlik ilişkisi incelenmiştir. Çalışma, palimpsestin çağdaş mimarlıkta tarihi yapıları yaşatma ve dönüştürme söylemi haline geldiğini ortaya koymaktadır.

"Görünmeyenin İzleri: Palimpsest ve Pentimento" isimli çalışmada, palimpsest ve pentimento kavramlarını resim, mimarlık, edebiyat ve sinema gibi disiplinler üzerinden inceleyerek yapısal benzerliklerini, metaforik anlamlarını ve sanat eserlerindeki kullanımlarını analiz etmektedir. Katmanlaşma, bellek, silme ve iz gibi olgulara odaklanarak elde edilen bulgular değerlendirilmiştir (Güler, 2024).

Mimarlık disiplinindeki palimpsest çalışmalarından çıkarılabilecek ortak noktalar, mekânsal katmanlaşma, bellek, eski-yeni ilişkisi ve yapısal dönüşüm süreçleri etrafında şekillenmektedir. Palimpsest, mimari mekânlarda geçmişin izlerini koruyarak yeni katmanlarla bütünleşmesini sağlayan bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Tarihî yapılar, şehirler ve mekânlar, farklı dönemlerden gelen izleri bünyesinde barındırarak kolektif ve bireysel belleğin taşıyıcısı haline gelmektedir. Palimpsest yaklaşımıyla, eskiyi tamamen yok etmek yerine, onun üzerine yeni katmanlar ekleyerek mekânsal hafızanın sürekliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu süreçte yapılan yapısal müdahaleler, geçmişin izlerini silmeden, mevcut mekânın yeni anlamlarla bütünleşmesini sağlamaktadır. Tüm bu ortak noktalar, palimpsestin mimarlık bağlamında geçmiş ve şimdiyi birleştirerek, tarihî ve kültürel sürekliliği sağlayan güçlü bir düşünce biçimi olduğunu göstermektedir. Ayrıca palimpsest, resim, edebiyat ve sinema gibi farklı sanat dallarında da çok katmanlı anlatılar kurma pratiği ile ilişkilendirilebilir. Palimpsest kavramı, sanatın tüm disiplinlerinde sanatçıların ifade ortamı bulduğu bir düşünce biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Palimpsest kavramı çatısı altında, İstanbul’da Mahalla Festivali 2022 yılında, 16 ülkeden 30'dan fazla sanatçıyı bir araya getirerek disiplinler arası sanat ve toplumsal etkileşimi teşvik eden bir inisiyatifte bulunulmuştur. “Palimpsest” temasıyla, geçmişin izlerini taşıyan kent yaşamı, göç, hafıza ve kimlik gibi konuları ele alınmıştır. İstanbul Kurtuluş’taki eski Rum İlköğretim Okulu’nda gerçekleşen festivalde, sergiler, performanslar, film gösterimleri ve atölyelerde sanatçılar ve mahalle sakinleri bir araya getirilmiştir. Sanatçılar, unutulmuş veya bastırılmış olanı yeniden şekillendirerek yeni anlatılar oluşturmuştur. Festivalde, sanat aracılığıyla sınırları aşan ve küresel krizlere yeni perspektifler sunan bir diyalog ortamı oluşturmuştur (Mahalla Festival, 2022). Refik Doğu Özgün'ün 2015 yılında açtığı "Palimpsest Hafıza" adlı sergisi, kültür-mekân ve insan-doğa ikiliklerini ele alarak, ütopya teması etrafında şekillenen yapıtlardan oluşmuştur. Sanatçı, resim sürecini, silinip tekrar yazılan bir parşömene benzeten Özgün, farklı şehirlerde yaşamasının getirdiği deneyimlerle eserlerini oluşturmuştur.

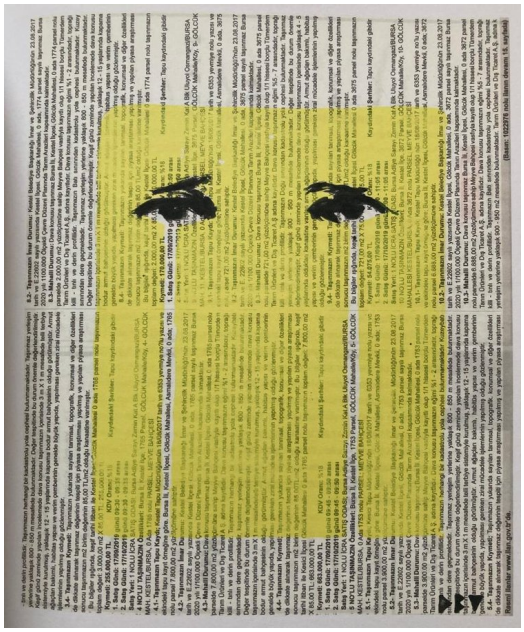

Görsel 1: Deniz Barlas Velioğlu. 2023. *Palimpsest Sergisi*’nden, Gazete Üzerine Desen. Palimpsest — The Circle

9 - 22 Kasım 2023 tarihleri arasında, The Circle'da düzenlenen “Palimpsest” isimli sergide, sanatçı Deniz Barlas Velioğlu'nun görsel ve yazılı katmanları birleştirdiği çalışmaları ile Yüksel Demir'in bu eserlerden esinlenerek beste lediği müzikleri bir araya getirilmiştir. Sergi, palimpsest kavramını görsel ve işitsel bir deneyimle izleyiciye sunmuştur. Barlas Velioğlu (2023) “Geliştirdiğim görsel-yazılı dil iki temel katmandan oluşuyor: Çoğunlukla gazete sayfaları olmak üzere basılı materyaller ve bunların üzerine kurguladıklarım. Kendi başlarına sınırlı anlamlara sahip olabilecek bu iki dünyanın diyaloğu/çatışması, 'fazla anlamlara' yol açar. " açıklamasıyla hem teknik olarak hem de kavram olarak sanatsal ifadede palimpsesti nasıl kullandığını ifade etmiştir.

13 - 24 Mart 2023 tarihleri arasında Tasarım Atölyesi Kadıköy'de gerçekleştirilen "Kıyı Köşe '22 Palimsest Tasarımlar Sergisi", geri dönüşüm malzemelerinden kent mobilyaları tasarlayarak sürdürülebilir kamusal mekânlar oluşturmayı hedeflenmiştir. Sergideki, mekânsal dönüşüm ve sürdürülebilirlik temaları palimpsest kavramı çerçevesinde ele alınmıştır.

Görsel 2: Doris Salcedo, *Palimpsest*,2022-2023, Esntelasyon, Doris Salcedo e l'assenza nel dramma dei migranti Periodico Daily

"Palimpsest" adlı eseri, kum rengi, gözenekli taş levhalardan oluşan bir yerleştirmedir. Eserde üst üste iki farklı isim dizisi bulunmaktadır. 2010 öncesinde göç sırasında ölenlerin isimleri, taş levhalara ince bir kum tabakası ile kazınmıştır. 2011 ve 2016 yılları arasında hayatını kaybedenlerin isimleri ise su damlaları ile belirir, harflere dönüşerek taş yüzeyde görünür hale gelir ve ardından tekrar kaybolur. Bu süreç, sürekli bir yazma ve silme döngüsü içinde tekrarlanmıştır. Ayrıca, Doris Salcedo'nun "Palimpsest" adlı bu enstalasyonda, göçmen krizinde hayatını kaybeden bireylerin isimlerini su damlalarıyla zemine yansıtarak, bellek ve kaybı katmanlı bir şekilde ele almaktadır. Bu yapıt, palimpsest kavramının sanat alanında nasıl farklı biçimlerde yorumlandığını ve uygulandığını gösteren bir örnektir.

Müzik alanında, Yunan-Fransız besteci Iannis Xenakis'in 1979 yılında Xenakis Ensemble Works 3 isimli albümde "Palimpsest" isimli bestelediği eser, on bir enstrüman için yazılmıştır. Eser, karmaşık poliritmik yapılar, mikrotonlar ve belirgin glissandiler gibi avangart teknikler içermektedir. Yine aynı şekilde palimpsest kavramından ve etkilenen Harrison Birtwistle "Palimpsests" isimli bir beste yapmıştır.

Seramik eserlerinde, geçmişin teknikleri, desenleri veya yapıları, yeni yorumlarla bir araya getirilerek eserler oluşturulabilir. Tıpkı bir mekânda eski ve yeni izlerin bir arada bulunduğu gibi, seramikte de eski geleneksel sırlar ve formlar, modern estetik ve tekniklerle harmanlanmaktadır. Bu süreç, seramiğe yeni bir kimlik kazandırırken, hem geçmişin izlerini taşımakta hem de çağdaş sanat anlayışına uyumluluk göstermektedir. Seramiğin teknik olarak aşamalı ve üst üste uygulanan çamur, dekor, sır uygulamaları dahi palimpsest bir süreç içinde ilerlerken, sanatsal ifade ve anlam boyutlarında da palimpsest kavramı kullanılmaktadır.

Seramiğin gelenek olarak kadim yapısı ile çağdaş seramik sanatı anlayışının ve tekniklerinin buluşması palempsest uygulamaların ortaya konmasını sağlamaktadır. Teknik olarak üst üste uygulanan dekorlar, kil katmanları, sır uygulamaları, sulu çıkartma ve transfer yöntemleri palempsest uygulamaları oluştururken ortaya konmak istenen anlamın da bu teknikleri kullanarak derinleştirilmesi söz konusudur. Seramik sanatında palimpsest, ,buluntu malzeme ile kolajlar, yüzeylerin kazınması, aşınmış efektler, birden fazla pişirme tekniği ve katmanlı yüzeylerin oluşturulması ile somutlanabilir. Kazıma ve katmanlı sırlama teknikleri kullanılarak, alt katmandaki eski unsurlar ile yeni yüzeylerin bir arada bulunması, kırık seramik parçalarının birleştirilmesi (kintsugi gibi), parçalanmış unsurların yeniden inşa edilmesi, geçmişin izlerini koruyarak yeniyi yaratma fikri, farklı yüzey dokuları veya renk geçişleri, bir seramiğin eski bir formu hatırlatırken, aynı zamanda yeni bir anlatıya dönüşmesini sonuç olarak palimpsest anlatıyı sağlayabilir.

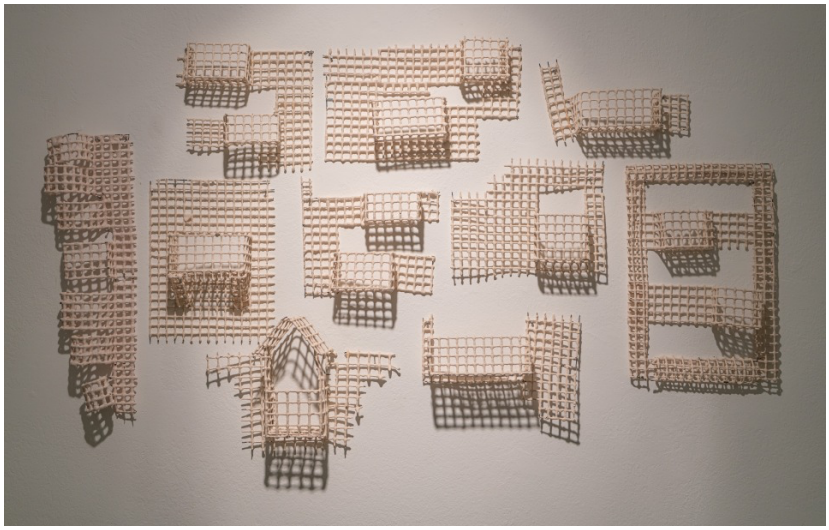

Görsel 3: Umut Kambak. 2019. *Eski Dünyadan Yeni Parçalar*. Çeşitli Boyutlarsa Seramik Yerleştirme. https://galerisiyahbeyaz.com/tr/gecmis/ozel-seyler/2019-2020/palimpsest

Kambak "Palimpsest" isimli sergisinde video, metal ve seramik malzeme kullanarak oluşturduğu yerleştirmeler bulunmaktadır. Kambak'ın 'Eski Dünyadan Yeni Parçalar' isimli seramik eserinde metalin üzerine kapladığı kili pişirerek seramik bir yapı elde etmiştir. Dolayısıyla palimpsesti bir teknik olarak uygulamış, kentlerde üst üste binen bellek katmanlarının somut bir analojisini sunarak palimpsest kavramının hem mekânsal hem de kavramsal düzlemde nasıl işlediğini ortaya koymuştur. Bu eser, tıpkı serginin basın bülteninde bahsedildiği gibi, eski ve yeni arasındaki gerilimi görünür kılarak, izleyiciye geçmişin izlerinin bugünün yüzeyinde nasıl yankılandığını düşündüren bir deneyim sunmaktadır (Kambak, 2019).

Görsel 4: Jeewi Lee. 2023. *Palimpsest. Segments of Re-Enscription*. Kiremit Yerleştirme. DAZ Berlin. https://artmap.com/daz/exhibition/jeewi-lee-2023#i_v7o0e

Alman-Koreli sanatçı Jeewi Lee tarafından gerçekleştirilen "Palimpsest. Segments of Re-Enscripition", isimli sergide izlerin ve katmanların peşine düşen bir mimari arayış bulunmaktadır. İnşa edilmiş ve içinde yaşanmış bir evin, ikinci bir deri gibi düşünüldüğü, kullanım ve yaşlanma izleri taşıyarak geçmişin hikâyelerini anlattığı ifade edilmiştir. Jeewi Lee, mimari bileşenleri binalardan çıkararak onları sergi mekânı içinde yeniden düzenleyerek mekânsal enstelasyonlara dönüştürmektedir. Hava koşullarına maruz kalmış çatı kiremitleri bir zemin resmine dönüştürülerek, çevresel etkilerin yapı malzemeleri üzerindeki izleri gösterilmiştir. Her bir kiremit, yaşanmışlık taşıyan bir yüzey haline gelmiştir. Mekansal katmanlaşmadaki yaşanmışlık palimpsest kavramı ile izleyici ile buluşturulmuştur.

Görsel 5: Perihan Şan Aslan. 2024.*Hatırla.* 30x30x3 cm. Seramik Tabak Üzerine Transfer,Sır. https://www.instagram.com/perihansanaslanceramics/p/DGpqAk3KYKl/?img_index=1

Sanatçı Şan Aslan'ın Görsel 5'teki yapıtı üzerinde tekrar tekrar yazan *hatırla* kelimesiyle hatıralara ve belleğe bir kanca atmaktadır. Hatıralar, tıpkı bir palimpsest parşömendeki gibi, ne tamamen parlak ne de bütünüyle okunaklıdır. Soluk baskılar unutma ve geçmiş gibi konuları görselleştirmektedir. Hem sanatçının katmanları (onun seçtiği imgeler, teknik izler) hem de izleyicinin kişisel bellek katmanları üst üste gelerek yeni anlamlar üretmektedir. Tam da palimpsest kavramında olduğu gibi, burada her bir izleyici kendi okumasını yapar ve her okuma, eserin anlamına yeni bir katman eklemektedir. Bu yapıt kişisel ile evrensel belleğin kesişim noktasında**,** palimpsest kavramının sanatsal bir dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Şan Aslan, geçmişi unutmamak için onu seramik yüzeylerde tekrar tekrar yazarken, seramiğin aşamalı oluşan ve üst üste uygulanan dekorlama tekniklerini bir arada kullanarak teknik olarak da palimpsest bir yapıt oluşturmuştur.

Görsel 6: Perihan Şan Aslan, *Çocukluk*, 2014, 63x58x5 cm, Seramik, Monoprint https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/1167/perihan-san-aslan#26131

Sanatçı Şan Aslan, sanatsal ifadesini genel olarak palimpsest yöntemle ve kavramla kurmaktadır. Görsel 6'daki seramik çalışması, palimpsest kavramıyla doğrudan ilişkilendirilebilecek katmanlı bir bellek ve zaman anlayışı sunmaktadır. Çalışmada yer alan çocuk figürleri, geçmişe ait izleri günümüz seramik yüzeylerinde yeniden görünür kılmakta, böylece eski ile yeni arasında bir diyalog kurmaktadır. Palimpsest kavramı, bir yüzeyin defalarca kullanılması, üzerindeki izlerin silinmesine rağmen tamamen kaybolmaması ve her yeni katmanın öncekiyle iç içe geçmesi sürecini ifade etmektedir. Burada da sanatçı, geçmişe ait çocukluk imgelerini modern seramik yüzeylere işleyerek bir tür zamansal katmanlaşma yaratmıştır. Her bir kare, izleyiciyi çocukluk anılarıyla yüzleşmeye ve kendi belleğinde var olan unutulmuş imgeleri hatırlamaya davet etmektedir. Bu eser, belleğin üst üste eklenen imgeler aracılığıyla nasıl şekillendiğini ve palimpsest kavramının sanat bağlamında nasıl somutlaştığını göstermektedir.

Görsel 7: Elif Aydoğdu Ağatekin,2014,*Göç-müş Âşıklar 1*, 31x20x12 cm, Atık Refraktör ve Seramik, Raku lebriz.com - Elif Aydoğdu Ağatekin

Sanatçı Aydoğdu Ağatekin'in 2014 yılında Nurol Sanat Galerisinde açtığı *Boşu Boşuna* isimli sergisinde basın bültenine göre "ziyan olmuş duyguları, ömürleri, doğayı, çocukluğu, savaş uğruna yitip gidenleri, rehin olmuş hayatlarımızı yine ziyan olmuş ve atık olarak anılan seramik parçalar kullanarak biçimlendirdiği serilerini izleyiciyle paylaşıyor."(Aydoğdu Ağatekin,2014). Ağatekin'in eserleri, geçmişin izlerini silmeden, yeni anlamlar ekleyerek, izleyiciyi zamanın katmanları arasında gezdirmektedir. Bu bağlamda, sanatçının çalışmaları, palimpsest kavramının sanatsal bir ifade aracı olarak nasıl kullanılabileceğine dair önemli örnekler sunmaktadır.

Görsel 8: Elif Aydoğdu Ağatekin, 2013, *Aşkın Damakta Kalan Tadı Köfte- Patates*, 30x5 cm, Günlük Kullanılmış Poselen Tabakları Su Jeti İle Kesip Biçimlendirme.Elif Aydoğdu Ağatekin - Türk Seramik Sanatçıları- Seramik Sanat

Elif Aydoğdu Ağatekin'in seramik çalışmaları, palimpsest kavramıyla yakından ilişkilidir. Sanatçı, eserlerinde daha önce farklı işlevlere sahip olmuş, buluntu, yadigâr, kırık, eski, satın alınmış ve çoğunlukla endüstri atıklarını kullanarak, geçmişin izlerini günümüz estetiğiyle buluşturmaktadır. Yine "Aşkın Damakta Kalan Tadı" serisinde de su jetiyle anneannesinden kalma seramik tabakları yine geçmişle ilişkili sözleri yazmak için kesmiş, geçmişe dair anıları ve duyguları yeniden yorumlamıştır. Bu yaklaşım, palimpsest kavramının temelini oluşturan, "yeninin eskiden kalanları bünyesinde barındırması" olgusunu yansıtmaktadır.

Görsel 9: Aytuna Cora, 2016, *Vesikalık*, Seramik ve Cam, Füzyon Tekniği, Her biri 12x15x5cm 10 adet cam tuğla.

"Her bireyin kendi özünde biricik oluşu düşüncesi, çalışmalarımın temel noktasını oluşturmaktadır. Bu biriciklikten kasıt, diğeri olmayı deneyimleyememek (deneyimlenemez çünkü her seferinde kendi zihnimle sınırlandırılırım), ve hep kendi merkezinden ötekini gözlemlemek durumuyla açıklanabilir. Bu noktadan bakınca sanat yapmak eylemi de, aynı çember içinde ama her seferinde farklı bir noktada benliğimin sonsuz tekrarının bir sonucudur" (Cora, 2024,s.69). Görsel 9' daki sanat çalışmasında, birbirine eklenen cam plakalar içinde son derece kişisel bir gösterim olan 'vesikalık' imgesinden yola çıkılarak yapılmış seramik parçalar füzyon tekniği ile bir araya getirilmiştir. Palimpsest, bir yüzeyin tekrar tekrar yazılıp silinmesiyle geçmişin izlerini yeni katmanlar altında taşıması anlamına gelmesidir. Eserde kullanılan saydam cam katmanlar palimpsest metinlerde

olduğu gibi, önceki imgelerin tamamen kaybolmadığını, aksine yeni imgelerle üst üste binen ve izleri silinmeyen bir anlatı sunduğunu göstermektedir. Cora'nın sanatsal yaklaşımı da, benliğin sonsuz tekrarları ve bireyin kendi merkezinden dünyayı algılaması fikriyle, bireyin hafızasında biriken deneyimlerin üst üste binerek her seferinde farklı bir noktadan yeniden yazılması şeklinde okunabilmektedir. Sanatçının "aynı çember içinde ama her seferinde farklı bir noktada benliğimin sonsuz tekrarının bir sonucudur" ifadesi, palimpsest kavramının zaman, benlik ve hafıza ile olan ilişkisini yansıtmaktadır. Cora'nın bahsettiği "benliğin sonsuz tekrarları", palimpsestin estetik ve kavramsal olarak sunduğu geçmişin silinmeden yeniden yazılması fikriyle örtüşmektedir. Sanatçı, kendi benliğini ve sanatını her seferinde yeniden üretirken, önceki düşüncelerinin ve deneyimlerinin izlerini tamamen yok etmeyerek, tıpkı bir palimpsest gibi kendi varoluşunu çok katmanlı bir süreç içinde yeniden şekillendirmektedir.

Görsel 10: Aytuna Cora, 2020,*Bir Vakit,* Porselen Üzeri Altın Yaldız, 25x30x1.5 cm.

Sanatçı yapıtlarında çoğunlukla geçmişe ilişkin fotoğrafları yorumlayarak seramik veya cam yüzeylere aktarmaktadır. Geçmişi sabitleyen şeyler gördüğümüz izlerdir ancak bu izler her zaman eksiktir; kişinin hatıraları anlamlandırmalarıyla tamamlanır. Bu bağlamda, sanatçının yarattığı siluetler, izleyiciye geçmişi zihninde yeniden canlandırma fırsatı sunarak palimpsestik bir okuma biçimi oluşturur. İzleyicinin bu figürleri tanımlama çabası, eserin her birey için farklı anlamlar kazanmasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, bu eser belleğin izlerini silmeden koruyan ve izleyiciyi geçmişle bir diyalog kurmaya teşvik eden bir palimpsest metaforu olarak okunabilmektedir.

Görsel 11: Yeesookyung, 2017, *Translated Vase*, Kırık Seramik Parçaları, Epoksi ve Altın Yaprak.

Yeesookyung'un bu Görsel 11'deki eseri, geleneksel seramik kırıklarının altınla birleştirilerek yeniden inşa edilmesiyle, hem geçmişin izlerini taşıyan hem de yeni bir anlatı oluşturan bir yapıya sahiptir. Tıpkı bir palimpsest metninde olduğu gibi, orijinal form tamamen yok edilmemiş, ancak parçalar yeniden düzenlenerek yeni bir bütünlük kazanmıştır. Sanatçı, bu eserinde Japon kintsugi tekniğinden esinlenerek kırık porselenleri altın yaprak ve epoksi ile birleştirmiştir. Ancak burada kintsugi'nin geleneksel restorasyon anlayışından farklı olarak, kusurları sadece onarmak değil, onlara yeni bir kimlik kazandırmak hedeflenmiştir. Palimpsest kavramı bağlamında değerlendirildiğinde, *Translated Vase*, geçmişin izlerini barındıran bir nesnenin, eski ya da yeni bir katman eklenerek farklı bir bağlamda yeniden üretildiği bir sanat pratiği olarak öne çıkmaktadır. Sanatçı kintsugi yöntemini çağdaş bir yorumla yeniden üretirken palimpset bir sanatsal ifade kullanmaktadır. *Translated Vase* isimli eser, palimpsest kavramının çağdaş seramik sanattaki güçlü temsillerinden biri olarak değerlendirilebilir. Eser, hafızanın, geçmişin izlerinin ve kültürel mirasın yeniden şekillendirilerek nasıl yeni anlatılar oluşturduğunu ortaya koyarak, sanatta yeniden yazım ve yeniden inşa süreçlerini görünür kılmaktadır.

Görsel 12: Grayson Perry, 2011, *The Rosetta Vase*, Sırlı seramik. Yükseklik: 78,5 cm, çap: 40,7 cm. British Museum Koleksiyonu, Londra.

Grayson Perry, İngiliz seramik sanatçısı, eserlerinde toplumsal cinsiyet, sınıf ve kimlik gibi temaları katmanlı bir şekilde işlemiştir. Vazoları, geçmişin izlerini taşıyan modern bir palimpsest gibidir. Perry, *The Rosetta Vase* isimli eserinde, geleneksel seramik tekniklerini (şekillendirme, sırlama ve desenleme) anlatımcı Antik vazo geleneğini kullanırken, yüzeyinde modern imgeler, fotoğraflar ve el yazılarıyla katmanlı bir anlatım oluşturmaktadır. Böylece eser, yalnızca dekoratif bir seramik objesi olmaktan çıkıp, toplumsal bellek ve kimlik üzerine derin bir sorgulama sunmaktadır. Sanatçı, geçmişten gelen geleneği kullanarak çağdaş imgelerle belleğin ve kimliğin çok katmanlı doğasını görünür hale getirmektedir. *The Rosetta Vase* (Rosetta Vazosu) adlı eseri, tarihsel ve kültürel anlara referans veren imgeler ve metinlerin üst üste binmesiyle oluşturulmuş bir kolaj niteliğindedir. Perry'nin seramikleri palempsest yapıyı rahatlıkla izleyebileceğimiz geniş bir koleksiyondur.

Sonuç

Palimpsest kavramı, tarihsel olarak yeniden yazılan parşömenlerden günümüzde sanatın farklı disiplinlerinde kullanılan metaforik bir yapıya dönüşmüştür. Bu araştırma, seramik sanatındaki palimpsest anlatının hem kavramsal hem de teknik boyutlarını ortaya koyarak, geçmişin ve şimdinin izlerini taşıyan çağdaş sanat eserlerini değerlendirilmiştir. Kazıma, katmanlı sırlama, baskı teknikleri ve buluntu malzemelerin kullanımı, kintsugi gibi teknikler, seramik sanatında palimpsest kavramını somut hale getirmektedir. Sanatçılar, bellek, kimlik, zamansallık ve geçmişin silinmeden yeniden yazılması gibi temaları seramik yüzeylerde katmanlı anlatılarla çözümlemektedir. Bu anlatılara ek olarak sanatsal ifadelerinin tamamını dahi palimpsest üzerine kurabilmektedirler. Bu çalışma aynı zamanda bir okuma biçimini tanımladığı için sanat yapıtını okuma konusunda teorik bir zemin sunmaktadır. Palimpsestin, sanatçılar için, zaten uygulanıla gelen bir yöntem olması bu yapılan teorik açılımla birlikte uygulanılan yöntemin teknik alt yapısı hakkında bilgi sağlamaktadır. Kavramsal yönüyle sanatsal üretme süreçlerini tanımlı bir şekle sokmaktadır. Başlangıç noktası arayan sanatçı için referans ve sonsuz üretim alanı sağlamaktadır. Palimpsest kavramı seramik sanatında hem kavramsal bir anlatı arayışı hem de teknik bir yöntem olarak varlığını sürdürmektedir. Bu kavram, sanatçılar için geçmişi, şimdiyi ve geleceği buluşturan yaratıcı bir alan sunmakta, izleyiciye ise anlatıların katmanlı yapısı okuma fırsatı

verirken zihinsel gezintilerde derinlik sağlamaktadır. Böylece sanatçı ve izleyici açısından yapıtla kurulan ilişkiler, bağlar güçlenmektedir.

Kaynaklar

Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası ilişkiler*. Kanguru Yayınları.

Aluçlu, F. (2023). *Palimpsest Bağlamında Binalardaki Yapısal Müdahalelerin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Bilgisi Programı).

Aydoğdu Ağatekin, E. (2014). Boşu Boşuna Sergisi Haber Bülteni. Erişim Tarihi: 13.03.2025. https://sergirehberi.com/m/sergi_detay.aspx?s_id=8455&t_id=6050

Apaydin, B. (2019). Palimpsest Kavramı Ve Mekânsal Dönüşüm. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 9(2), 90-103. https://doi.org/10.7456/10902100/004

Aydın, D. & Yaldız, E. (2022). Palimpsest yer olarak Konya Alâeddin Tepesi; kentsel ve mimari bellek. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9*(83), 1066-1084. http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3099

Can, E. (2016). Anlam Arayışında Derrida'nın Yinelenebilirlik ve Différance Söylemi. *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 27*, 107-124. 265368

Cora, A. (2024). *Bir Nesne Olmanın Ötesinde Sanat Eseri* (Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu). Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı.

Cordan, Ö. (Yıl). Bir "Palimpsest" olarak iç mekân. Yapı Dergisi, Erişim Tarihi: 05.03.2025 https://yapidergisi.com/bir-palimpsest-olarak-ic-mekan/

Dalgıç, G., Zülfikar, H. C., & Kıran Çakır, H. (2022). Palimpsest Mekân Olarak Makedonya Yerleşkesi. *Trakya Araştırmaları: Trakya Üniversitesi'nin 40. Kuruluş Yıl Dönümü Armağan Kitabı* (147-155).Trakya Üniversitesi Yayınları.

Dillon, S. (2017). *Palimpsest: Edebiyat, Eleştiri, Kuram*. Çev. Ferit Burak Aydar. Koç Üniversitesi Yayınları.

Gezen, A. F., & Gür, Ş. Ö. (2022). Tarihsel Süreçte Bir Palimpsest: Büyükada. *Yakın Mimarlık Dergisi / Journal of Near Architecture, 6*(2).

Güler, C. (2024). Görünmeyenin İzleri: Palimpsest Ve Pentimento. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı: 176, 231-242.

Kambak, U. (2019). *Palimpsest.* Basın Bülteni. Galeri Siyah Beyaz. https://galerisiyahbeyaz.com/tr/gecmis/ozel-seyler/2019-2020/palimpsest

Kulaklı, G. (2019). [Kitap değerlendirmesi: *Palimpsest: Edebiyat, eleştiri, kuram*, S. Dillon]. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies, 2019*(15), 524-527.

Mahalla Festival. (2022). *Mahalla Festival 2022 basın bülteni*. Diyalog Derneği. Erişim Tarihi:06.03.2025.https://mahalla.inenart.eu/wpcontent/uploads/2022/09/Press_MahallaFestival_August_TR.pdf

Niğdeli, Z. F., & Sayıl Onaran, B. (2024). Palimpsest Mekânlar İçin Analitik Bir İnceleme Aracı Önerisi: St Pierre Han Örneği. *Sanat Yazıları*, (50), 82-103.

TDK. Erişim Tarihi: 03.03.2025.https://sozluk.gov.tr/

Ötgün, C. (2022, Ekim 23). Resimlerin Palimpsesti. *T24*. https://t24.com.tr/yazarlar/cebrail-otgun/resimlerin-palimpsesti,37135

Özgün, R. D. (2015). *Palimpsest hafıza sergisi*. Uplifers. Erişim Tarihi:18.03.2025 Refik Doğu Özgün'den "Palimpsest Hafıza" Resim Sergisi

Palimpsest Hafıza. (2015). *Artful Living*. https://www.artfulliving.com.tr/kultur-ve-yasam/palimpsest-hafiza-i-2815

Sayak, B. (2018). *Palimpsest: Edebiyat, eleştiri, kuram*, Sarah Dillon (F. B. Aydar, Çev.) [Kitap değerlendirmesi]. *The Journal of Academic Social Science Studies, 65*(Spring I), 221-224. https://doi.org/10.9761/JASSS7524

Smith, J. (2002). *Palimpsest And Musical Inspiration*. Publisher/Website. Erişim Tarihi:06.03.2025.

TDK. Erişim Tarihi: 03.03.2025. https://sozluk.gov.tr/

Yavuz, Z., & Aksu, A. (2019). Tarihi yapılara yapılan çağdaş ek/yapının palimpsest kavramı özelinde değerlendirilmesi: Berlin Yahudi Müzesi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi, 3*(1). Erişim Tarihi:06.03.2025. http://ataptd.atauni.edu.tr

Yıldırım, G. (2009). Mekânların dönüşüm potansiyeli ve mimarlıkta palimpsest kavramı [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. İstanbul.

Görsel Kaynakları

Görsel 1:Barlas Velioğlu, D. (2023). *The Circle.* Erişim 10.03.2025.https://thecircle-o.com/palimpsest-en

Görsel 2: Salcedo, D. (2022-2023). *Palimpsest* [Enstalasyon]. Erişim Tarihi: 10.03.2025. Doris Salcedo e l'assenza nel dramma dei migranti Periodico Daily

Görsel 3: Kambak, U. (2019). *Eski Dünyadan Yeni Parçalar* [Çeşitli boyutlarda seramik yerleştirme]. Erişim Tarihi: 10.03.2025. https://galerisiyahbeyaz.com/tr/gecmis/ozel-seyler/2019-2020/palimpsest

Görsel 4: Lee, J. (2023). *Palimpsest: Segments of Re-Enscripition* [Kiremit yerleştirme]. DAZ Berlin. Erişim Tarihi: 10.03.2025.https://artmap.com/daz/exhibition/jeewi-lee-2023#i_v7o0e

Görsel 5: Şan Aslan, P. (2024). *Hatırla.* [Seramik Tabak Üzerine Transfer, Sır, 30x30x3 cm.]. Erişim Tarihi:27.03.2025. https://www.instagram.com/perihansanaslanceramics/p/DGpqAk3KYKl/?img_index=1

Görsel 6:Şan Aslan, P. (2014). *Çocukluk* [Seramik, monoprint, 63x58x5 cm]. Galeri Soyut. Erişim Tarihi: 12.03.2025. https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/1167/perihan-san-aslan#26131

Görsel 7: Aydoğdu Ağatekin, E. (2014). *Göç-müş Âşıklar 1* [Atık refraktör ve seramik, raku, 31x20x12 cm]. Erişim Tarihi: 12.03.2025. lebriz.com - Elif Aydoğdu Ağatekin

Görsel 8: Aydoğdu Ağatekin, E. (2013). *Aşkın Damakta Kalan Tadı: Köfte-Patates* [Günlük kullanılmış porselen tabakları su jeti ile kesip biçimlendirme, 30x5 cm]. Erişim Tarihi: 13.03. 2025. Elif Aydoğdu Ağatekin - Türk Seramik Sanatçıları- Seramik Sanat

Görsel 9: Cora, A.(2016). *Vesikalık* [Seramik ve Cam, Füzyon Tekniği, Her biri 12x15x5cm 10 adet cam tuğla].Kişisel Sanatçı Arşivi.

Görsel 10: Cora, A. (2020). *Bir Vakit* [Porselen Üzeri Altın Yaldız, 25x30x1.5 cm.].Kişisel Sanatçı Arşivi.

Görsel 11: Yeesookyung. (2017). *Translated Vase* [Kırık seramik parçaları, epoksi ve altın yaprak]. Erişim Tarihi: 12.03.2025. https://www.yeesookyung.com/translated-vase-

Görsel 12: Perry, G. (2011). *The Rosetta Vase* [Sırlı seramik]. British Museum Koleksiyonu, Londra. Erişim Tarihi: 15.03.2025. https://www.britishmuseum.org/

PALIMPSEST NARRATIVE IN CERAMIC ART

Nagihan Gümüş Akman

ABSTRACT

Historically, the term *palimpsest* refers to parchment that has been erased and rewritten. However, in contemporary contexts, it has evolved into a metaphor associated with memory, temporality, and layered narratives across disciplines such as art, architecture, and literature. In ceramic art, the concept of palimpsest is applied through techniques such as reconstruction, engraving, layered glazing, and transfer methods, allowing artists to establish a dialogue between past and present as well as between different artistic works. This study aims to examine the conceptual and technical dimensions of the palimpsest in ceramic art. Throughout history, ceramic art has provided a medium for the creation of layered narratives through various techniques. Artists have utilized these approaches to emphasize notions of memory and temporality. This research employs qualitative methods, including literature review, visual analysis of artworks, and data obtained from exhibition bulletins, to explore the applications of the palimpsest concept in ceramic art. By analyzing the works of national and international artists, the study demonstrates how the palimpsest offers a multi-layered interpretative framework within ceramics. In this regard, the conceptual and technical aspects of palimpsest methodologies in contemporary ceramic art have been evaluated. Techniques such as engraving, layered glazing, narrative textures, and printing methods contribute to making temporal traces and memory transmission visible on ceramic surfaces. The inherently stratified nature of ceramic production renders its works inherently palimpsestic. In ceramic art, the palimpsest emerges as a continually rewritten and transformed artistic language that bridges past and present. The concept of palimpsest in ceramic art maintains its relevance both conceptually and technically, providing artists with a creative means of expression. As a practice that integrates diachronic and synchronic traces, palimpsest remains an essential artistic approach in ceramics, enriched by new narratives. Moreover, the application and interpretation of palimpsest in ceramic art have the potential to influence artistic practices and expand the conceptual framework of contemporary ceramics.

Keywords: Palimpsest, Ceramic Art, Layered Narrative, Memory, Temporality